

2020

ДОКЛАД

НА МЕЖДУВЕДОМСТВЕНАТА КОМИСИЯ ЗА ЕКСПОРТЕН КОНТРОЛ И
НЕРАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ОРЪЖИЯТА ЗА МАСОВО УНИЩОЖЕНИЕ КЪМ
МИНИСТЪРА НА ИКОНОМИКАТА ЗА 2020 Г.

СЪДЪРЖАНИЕ

Списък на използваните съкращения	2
Въведение	3
Национално законодателство в областта на експортния контрол	3-5
Контролни органи	5-6

ПРОДУКТИ, СВЪРЗАНИ С ОТБРАНАТА

I.	Сътрудничество в рамките на ЕС	7-11
II.	Международни организации, договори и конвенции в областта на експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, по линия на които Република България има задължение да предоставя данни и информация	12-15
III.	Данни за износ, внос, трансфер, транзит, превоз на продукти, свързани с отбраната, брокерски сделки с тях и участие в изложения	15-16

ИЗДЕЛИЯ И ТЕХНОЛОГИИ С ДВОЙНА УПОТРЕБА

I.	Стратегия на Европейския съюз срещу разпространението на оръжия за масово унищожение и прилагане на експортен контрол	17-19
II.	Международни режими за експортен контрол на изделия и технологии с двойна употреба	19-21
III.	Международни конвенции и договори за неразпространение на оръжия за масово унищожение	21-22
IV.	Законодателство на Европейския съюз в областта на експортния контрол на изделия и технологии с двойна употреба	22-23
V.	Сътрудничество в областта на експортния контрол на изделия и технологии с двойна употреба	24-25
VI.	Данни за износ, трансфер, внос, транзит на изделия и технологии с двойна употреба и брокерски сделки с тях	25-26

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1:	Категории на Списъка на продуктите, свързани с отбраната
Приложение 2:	Обобщени данни за издадените разрешения и удостоверения, и за осъществения износ и трансфер на продукти, свързани с отбраната, от територията на Република България
Приложение 3:	Обобщени данни за издадените разрешения и удостоверения, и за осъществения внос и трансфер на продукти, свързани с отбраната, за територията на Република България
Приложение 4:	Категории на Списъка на изделията и технологии с двойна употреба
Приложение 5:	Обобщени данни за издадените разрешения и за осъществения износ и трансфер на изделия и технологии с двойна употреба от територията на Република България
Приложение 6:	Обобщени данни за издадените удостоверения за внос и за осъществения внос на изделия и технологии с двойна употреба

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АГ	Австралийска група
ВД	Васенаарска договореност
ГРСИ	Генерално разрешение на Съюза за износ
ГЯД	Група на ядрените доставчици
ДНЯО	Договор за неразпространение на ядрените оръжия
ДТО	Договор за търговия с оръжия
ДЧ	Държави-членки
ЕК	Европейска комисия
ЕП	Европейски парламент
ЕС	Европейски съюз
ЕСВД	Европейска служба за външна дейност
ЗЕКПСИТДУ	Закон за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба
ИТДУ	Изделия и технологии с двойна употреба
ККБ	Конвенция по касетъчните боеприпаси
КЗБО	Конвенцията за забрана на разработването, производството и натрупването на запаси от бактериологични (биологични) и токсични оръжия и за тяхното унищожаване
КЗХО	Конвенцията за забрана на разработването, производството, натрупването и употребата на химическото оръжие, както и за неговото унищожение
КБ	Касетъчни боеприпаси
КППМ	Конвенция за забрана на използването, съхранението, производството и трансфера на противопехотни мини и за тяхното унищожаване
МААЕ	Международна агенция за атомна енергия
МОЛВ	Малки оръжия и леки въоръжения
ОВППС	Обща външна политика и политика за сигурност
ОДПЗАО	Организация на Договора за пълна забрана на ядрените опити
ОЗХО	Организация за забрана на химическите оръжия
ОМУ	Оръжия за масово унищожение
ОССЕ	Организация за сигурност и сътрудничество в Европа
ППЗЕКПСИТДУ	Правилник за прилагане на закона за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба
ПСО	Продукти, свързани с отбраната
РКРТ	Режим за контрол на ракетните технологии
СС НА ООН	Съвет за сигурност на Организацията на обединените нации

ВЪВЕДЕНИЕ

Междуведомствената комисия за експортен контрол и неразпространение на оръжията за масово унищожение към министъра на икономиката (Междуведомствената комисия) представя настоящия доклад в изпълнение на чл. 70 от ЗЕКПСОИТДУ.

Докладът съдържа информация за дейността на Междуведомствената комисия за периода **от 1 януари до 31 декември 2020 г.** Целта на доклада е да представи подробна информация, свързана с отговорната и последователна политика на Република България в областта на експортния контрол на ПСО и на ИТДУ, която страната ни провежда в съответствие с поетите ангажименти по линия на многостранните режими и договорености в областта на експортния контрол, отчитайки променящата се по отношение на сигурността, технологиите и икономическата среда и наложените международни санкции по линия на СС на ООН, ЕС и ОССЕ.

Целта на тези режими за контрол на износа се състои в ограничаване на риска от използване на чувствителни изделия с двойна употреба за военни цели и/или в програми за разпространение на ОМУ .

Прилагането на принципите на експортния контрол е обвързано със защитата на националната сигурност, икономическите и външнополитическите интереси на страната ни. Контролът, както в рамките на международните организации и режими, така и на национално ниво, обхваща определени категории конвенционални въоръжения, свързаното с тях оборудване и средствата за тяхното производство, а също така и широка гама ИТДУ, които могат да бъдат използвани както за граждански цели, така и за производство на конвенционални оръжия и разработването и разпространението на ОМУ.

Експортният контрол е ключов инструмент в борба с разпространението на оръжия и основните му задачи са предотвратяването и премахването на незаконната търговия с конвенционални оръжия и изделия и технологии с двойна употреба, както и предотвратяване на отклоняването им към нелегалния пазар или към нежелани крайни потребители, или за нежелана крайна употреба, включително и за извършване на терористични актове.

НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО В ОБЛАСТТА НА ЕКСПОРТНИЯ КОНТРОЛ

Националната система за експортен контрол се основава на съвкупност от нормативни актове, с които се определят реда, правилата, отговорностите на лицата, извършващи дейности с ПСО и с ИТДУ, и функциите на съответните контролни органи:

- **Закон за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба** (Обн. - ДВ, бр. 26 от 29.03.2011 г., в сила от 30.06.2012 г.; изм. и доп., бр. 56 от 24.07.2012 г., в сила от 24.07.2012 г.; изм. и доп., бр. 93 от 27.11.2012 г.; изм. и доп., бр. 9 от 31.01.2014 г., в сила от 31.01.2014 г.; изм., бр. 14 от 20.02.2015 г.; изм., бр. 79 от 13.10.2015 г., в сила от 01.11.2015 г.)

г.; изм., бр. 58 от 26.07.2016 г.; изм. и доп., бр. 101 от 19.12.2017 г., в сила от 19.12.2017 г., изм. и доп., бр. 63 от 09.08.2019 г., в сила от 09.08.2019 г.);

- **Правилник за прилагане на закона за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба** (Приет с ПМС № 205 от 15.07.2011 г., обн., ДВ, бр. 57 от 26.07.2011 г., в сила от 30.06.2012 г., изм. и доп., бр. 68 от 04.09.2012 г., бр. 96 от 05.11.2013 г., изм., бр. 40 от 02.06.2015 г., изм. и доп., бр. 19 от 02.03.2018 г.);
- **Заповед № РД-16-167/10.03.2015 г.** на министъра на икономиката за утвърждаване на образци на документи, съгласно приложения от № 1 до № 53, съгласно ЗЕКПСОИТДУ;
- **Постановление на Министерския съвет № 204 от 19 септември 2018 г.** (Обн., ДВ, бр. 80 от 28.09.2018 г., в сила от 28.09.2018 г.) за приемане на **Списък на продуктите, свързани с отбраната, и на Списък на изделията и технологиите с двойна употреба, които подлежат на контрол при внос**, съгласно приложения № 1 и 2;
- **Постановление № 272 на МС от 30.10.2012 г.** за изменение и допълнение на Постановление № 91 на МС от 9.04.2001 г. за утвърждаване на **Списък на държавите и организациите, спрямо които Република България прилага забрана или ограничения върху продажбата и доставките на въоръжение и свързаното с него оборудване, в съответствие с резолюции на Съвета за сигурност на ООН и решения на Европейския съюз и на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа** (Обн., ДВ, бр. 37 от 2001 г.; изм. и доп., бр. 70 от 2002 г., бр. 22 и 61 от 2003 г., бр. 9, 61 и 110 от 2004 г., бр. 24, 74, 78, 85, 94 и 96 от 2005 г., бр. 22, 32, 33 и 92 от 2006 г., бр. 7, 32, 34, 41, 46 и 61 от 2007 г., бр. 9 и 43 от 2008 г., бр. 92 от 2009 г., бр. 24 и 73 от 2010 г. и бр. 49 от 2012 г.);
- **Постановление № 178 на МС от 12.07.2019 г.** за изменение и допълнение на Постановление № 91 на МС от 9.04.2001 г. за утвърждаване на **Списък на държавите и организациите, спрямо които Република България прилага забрана или ограничения върху продажбата и доставките на въоръжение и свързаното с него оборудване, в съответствие с резолюции на Съвета за сигурност на ООН и решения на Европейския съюз и на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа** (обн., ДВ, бр. 56 от 2019 г., в сила от 16 юли 2019 г.)
- **Закон за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори** (Обн., ДВ, бр. 8 от 28.01.2000 г., изм., бр. 75 от 02.08.2002 г., в сила от 03.09.2002 г., бр. 11 от 02.02.2007 г., бр. 82 от 16.10.2009 г., в сила от 16.10.2009 г., бр. 26 от 29.03.2011 г., в сила от 30.06.2012 г., бр. 14 от 20.02.2015 г.; изм. и доп., бр. 63 от 09.08.2019 г., в сила от 09.08.2019 г.);
- **Наредба № 16-437 от 04.05.2007 г. за условията и реда за извършване на дейности с токсичните химически вещества и техните прекурсори** (Обн. бр. 40 от 2007 г., изм. бр.18 от 22.02.2013 г., бр. 39 от 29.05.2015, в сила от 29.05.2015 г., изм. и доп., бр. 6 от 18.01.2019 г., в сила от 18.01.2019 г., изм., бр. 42 от 28.05.2019 г., в сила от 28.05.2019 г.);
- **Закон за изпълнение на Регламент (ЕС) 2019/125 на Европейския парламент и на Съвета от 16 януари 2019 г. относно търговията с някои стоки, които биха могли да бъдат използвани с цел изпълнение на смъртно наказание, изтезания или други форми на жестоко, нечовешко или унижително отношение или наказание** (Обн.-ДВ, бр.82 от 18.09.2020 г.);
- **Закон за изпълнение на Конвенцията по касетъчните боеприпаси и Конвенцията за забраната на използването, складирането, производството и трансфера на противопехотни мини и за тяхното унищожаване** (Обн. ДВ. бр.95 от 8 Декември 2015 г., изм. и доп. ДВ. бр.103 от 28 Декември 2017 г., изм.

и доп. ДВ. бр.2 от 3 Януари 2018 г., изм. ДВ. бр.10 от 30 Януари 2018 г. изм. ДВ. бр.37 от 7 Май 2019 г., изм. и доп. ДВ. бр.98 от 13 Декември 2019 г.);

- **Решение на Министерския съвет № 225 от 9 април 2015 г.** относно забрана за транспортиране с цел внос на всички видове боеприпаси за огнестрелни оръжия и транспортиране на боеприпаси за огнестрелни оръжия на територията на Република България от територията на друга държава членка с цел утилизация и/или унищожаване.

КОНТРОЛНИ ОРГАНИ

Контролът по спазването на режима на дейностите с ПСО и ИТДУ, се осъществява от Междуведомствения съвет по отбранителна индустрия и сигурност на доставките към Министерския съвет, Междуведомствената комисия, министъра на икономиката, министъра на вътрешните работи, председателя на Държавна агенция „Национална сигурност“ и директора на Агенция “Митници” на Министерството на финансите. Контролът по изпълнението може да се осъществява и от оправомощени от тях длъжностни лица, съгласно чл. 67, ал. 1 от ЗЕКПСОИТДУ.

МЕЖДУВЕДОМСТВЕН СЪВЕТ

www.micmrc.government.bg

Междуведомственият съвет е създаден с Постановление № 120 на Министерски съвет от 25.06.2012 г. (обн., ДВ, бр. 49/2012 г., в сила от 30.06.2012 г.) като консултативен орган за разработване на принципите и за осъществяване на координацията при провеждането на държавната политика в областта на отбранителната индустрия, на експортния контрол на продукти свързани с отбраната, на отбранително-мобилизационната подготовка на страната и на международното отбранително-икономическо и научно-техническо сътрудничество във връзка с отбраната и сигурността на страната.

Съпредседатели на Междуведомствения съвет са министърът на икономиката и министърът на отбраната. В състава на Междуведомствения съвет са включени представители на Министерство на икономиката, Министерство на отбраната, Министерство на вътрешните работи, Министерство на външните работи, Министерство на финансите, Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, Министерство на земеделието, храните и горите, Министерство на здравеопазването, Министерство на енергетиката, Държавна агенция „Разузнаване“, Държавна агенция „Национална сигурност“, Държавна агенция „Държавен резерв и военновременни запаси“.

Законът за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба оправомощава Междуведомствения съвет да издава, отказва, изменя, спира, възстановява, прекратява и отнема: лиценз за износ и внос на ПСО; лиценз за транспортиране на ПСО от територията на една трета държава за територията на друга трета държава без влизане на територията на Република България; сертификат за получател на ПСО; удостоверение за регистрация за трансфер на ПСО и удостоверение за регистрация за брокерска дейност ПСО между две трети страни.

Национален орган в областта на експортния контрол на ПСО и ИТДУ е Междуведомствената комисия. Председател на Междуведомствената комисия е министърът на икономиката, като в състава ѝ са включени представители на МИ, МО, МВНР, МВР и ДАНС.

Дейността на Междуведомствената комисия включва:

- разглеждане на заявления за издаване на индивидуални и глобални разрешения за износ, внос и трансфер от територията на Република България, транзит, превоз, участие в изложение на ПСО и брокерска сделка с тях;
- разглеждане на заявления за издаване на индивидуални и глобални разрешения за износ и трансфер от територията на Република България, транзит и брокерска дейност с ИТДУ;
- публикуване на национални генерални разрешения за трансфер на ПСО и за износ и трансфер на ИТДУ;
- приемане на декларации за осъществяване на трансфер по национални генерални разрешения за трансфер на ПСО;
- приемане на декларации за осъществяване на износ по ГРСИ на ИТДУ.

Междуведомствената комисия е и Национален орган на Република България по прилагането на КЗХО. Основните ѝ функции са свързани с предоставяне на годишните декларации на страната ни за изминали и планирани дейности с токсични химически вещества и техните прекурсори, посочени в приложенията на КЗХО, както и данни за други органични химически производства. Националният орган разглежда заявления и издава удостоверения за производство, преработване и употреба на токсични химически вещества и техните прекурсори, осигурява безпрепятствено провеждане на инспекции на територията на страната на декларираните производствени предприятия, приема декларациите за трансфер на посочените вещества и др.

МИНИСТЪР НА ИКОНОМИКАТА

В изпълнение на своите функции и задачи министърът на икономиката или оправомощени от него длъжностни лица осъществява:

- регистриране на физически и юридически лица за извършване на износ и трансфер на ИТДУ и брокерска дейност с тях,

- регистриране на вноса на ИТДУ, включени в Приложение 2 на Постановление на Министерския съвет № 204 от 19 септември 2018 г. за приемане на Списък на ИТДУ, които подлежат на контрол при внос.

- регистриране на трансфера на ПСО за територията на Република България за лицата по чл. 5, т. 1 от ЗЕКПСОИТДУ (физически и юридически лица, регистрирани по реда на Търговския закон), както и износа, вноса и трансфера на ПСО от територията на Република България на лицата по чл. 5, т. 2 от ЗЕКПСОИТДУ (структури на централната администрация на изпълнителната власт, ръководени от министри, ДАНС, Държавна агенция „Разузнаване“ и Националната служба за охрана);

- издаване на разрешения за износ, внос, транзит и брокерски услуги със стоки, които биха могли да бъдат използвани с цел изпълнение на смъртно наказание, изтезания или други форми на жестоко, нечовешко или унижително отношение или наказание и за оказване на техническа помощ, свързана с тези стоки.

СЪТРУДНИЧЕСТВО В РАМКИТЕ НА ЕС

ОБЩА ВЪНШНА ПОЛИТИКА И ПОЛИТИКА НА СИГУРНОСТ (ОВППС)

Общата външна политика и политика на сигурност на Европейския съюз се установява с Договора за Европейския съюз през 1993 г. с цел опазване на мира, укрепване на международната сигурност, насърчаване на международното сътрудничество и развитие и укрепване на демокрацията, принципите на правовата държава и зачитането на правата на човека и основните свободи.

С договора се въвежда „система от три стълба“, като ОВППС е вторият стълб. ОВППС се ръководи от принципите на общите разпоредби, приложими за цялата външна дейност на ЕС, като преследва целите им и се провежда в съответствие с тях.

Целите на ОВППС се постигат чрез следване на обща стратегия за съвместни действия. ЕС определя, провежда и прилага обща външна политика и политика на сигурност, която се основава на развитието на взаимната политическа солидарност между ДЧ, на определянето на въпросите от общ интерес, запазване на общите ценности, фундаментални интереси и независимостта на ЕС, укрепване на сигурността на ЕС и ДЧ с всички средства, запазването на мира и укрепването на международната сигурност, засилване на международното сътрудничество, развитие и консолидиране на демокрацията и силата на закона с респект към правата на човека и основните свободи.

В рамките на ОВППС, Европейският съюз прилага ограничителни мерки в изпълнение на конкретните цели на тази политика, изложени в Договора за Европейския съюз (чл. 21).

ЕС често налага санкции (ограничителни мерки) самостоятелно или в изпълнение на задължителни резолюции на СС на ООН. Санкциите са част от интегриран и всеобхватен политически подход, чиято цел е да бъде предизвикана промяна в политиката или поведението на субекти, нарушаващи човешките права, международното право и демократичните принципи.

Ограничителните мерки, налагани от ЕС, могат да бъдат насочени към правителства на трети страни, образувания (дружества), групи или организации (напр. терористични групи) и физически лица, които подкрепят съответните политики или участват в терористични дейности. Те могат да включват оръжейно ембарго, други конкретни или общи търговски ограничения (забрани за внос и износ), финансови ограничения, ограничения за достъп (забрани за пътуване) или други подходящи мерки.

На основание чл. 346 от Договора за функциониране на ЕС, всяка страна има право да предприема мерките, които счете за необходими за запазване на своите интереси в областта на сигурността, в т.ч. и свързаните с търговията с оръжия, боеприпаси и военни материали. В съответствие с тази разпоредба ДЧ прилагат национални политики по отношение на износа и вноса на военни изделия.

ОБЩА ПОЗИЦИЯ 2008/944/ОВППС НА СЪВЕТА ОТ 8 ДЕКЕМВРИ 2008 ГОДИНА, ОПРЕДЕЛЯЩА ОБЩИ ПРАВИЛА ЗА РЕЖИМ НА КОНТРОЛ ВЪРХУ ИЗНОСА НА ВОЕННИ ТЕХНОЛОГИИ И ОБОРУДВАНЕ

Документът създава високи общи стандарти, които да бъдат считани за минимални изисквания при управлението и ограничаването на трансфери на военни технологии и оборудване, извършвани от всички държави-членки. Също така се засилва обмена на съответна информация с оглед постигане на по-голяма прозрачност. Общата Позиция 2008/944/ОВППС определя осем основни критерии, които следва да се отчитат при разглеждане на заявленията за износ на ПСО. Всяка държава-членка оценява, като разглежда всеки случай поотделно, получените от нея заявления за издаване на разрешение за износ относно артикули, фигуриращи в Общия списък на ЕС на оръжията. В случаите, когато износът на въоръжение не отговаря на един и/или повече от критериите, държавата-износител може да откаже издаването на разрешение за осъществяване на износа. Осемте критерии са свързани със:

- 1) зачитане на международните ангажименти на ДЧ и наложени санкции от СС на ООН, ЕС и ОССЕ;
- 2) зачитане на правата на човека в държавата-краен получател;
- 3) вътрешната обстановка в държавата-краен получател - съществуването на напрежение или въоръжени конфликти;
- 4) запазване на регионалния мир, сигурност и стабилност и недопускане на прекомерно струпане на оръжия в райони с потенциални или съществуващи конфликти;
- 5) опазване на националната сигурност на ДЧ и на техните територии;
- 6) поведението на държавата-вносител в международната общност, включително по отношение на подкрепата за международния тероризъм и поддържащите го държавни режими;
- 7) наличието на риск от пренасочване или реекспорт при нежелателни условия;
- 8) съвместимостта на оръжията или оборудването с техническия и икономическия капацитет на държавата-получател.

Общата позиция предвижда уведомителен режим относно откази за издаване на разрешения за износ, издадени на основание критериите посочени в документа, както и консултации във връзка с тях, когато държава-членка извършва преглед на сходна по същество сделка, за която друга държава-членка е отказала да издаде разрешение.

През 2016 г. беше въведена нова информационно-технологична система с цел обмена на информация между ДЧ. Системата в рамките на нейната платформа се съхранява централната база данни на ЕС за отказите и свързаните с тях консултации. Новата система осигурява по-бърз и по-всеобхватен обмен на информация за всички национални заинтересовани страни, участващи в контрола върху износа на продукти, свързани с отбраната. Тя допълнително спомага за прозрачността между държавите-членки по отношение на експортно-контролната им политика.

На 16 септември 2019 г. Съветът на ЕС прие Решение (ОВППС) 2019/1560 за изменение на Обща позиция 2008/944/ОВППС. Това Решение на Съвета е продиктувано от редица развития на европейско и международно равнище, довели до нови задължения и ангажименти за държавите-членки на ЕС в периода след приемането на Общата позиция от 2008 г. Такова развитие е влизането в сила на Договора за търговия с оръжие (ДТО) през 2014 г., по който страни са всички държави-членки на ЕС. ДТО регулира

международната търговия с конвенционални оръжия и има за цел да установи най-високите възможни общи международни стандарти в тази сфера, както и да предотврати и премахне незаконната търговия с оръжия или отклоняването им от заявления краен потребител. С оглед промените в Общата позиция 2008/944/ОВППС, актуализирано и допълнено беше и Ръководството за потребителите (User's guide). Заедно с това Съветът на ЕС публикува и Заключение, приети в рамките на извършения редовен преглед на Общата позиция. В тях Съветът припомня своя ангажимент за засилване на контрола върху износа на военни технологии и оборудване, за засилване на сътрудничеството между държавите членки, и насърчаване на сближаването в областта на износа на военни технологии и оборудване в рамките на Общата външна политика и политика на сигурност. Това следва да се осъществява чрез установяване, поддържане и прилагане на високи общи стандарти за управление на трансферите на военни технологии и оборудване от страна на всички държави-членки.

ОБЩ СПИСЪК НА ОРЪЖИЯТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Съгласно член 12 от Общата позиция Общият списък на оръжията на Европейския съюз покрива минималния обхват на военни изделия, спрямо които ДЧ трябва да осъществяват контрол на износа. Той е идентичен със списъка на продуктите, свързани с отбраната, приложен към Директива 2009/43/ЕО за опростяване на реда и условията за трансфер на продукти, свързани с отбраната, вътре в ЕС.

На 17 февруари 2020 г. Съветът прие актуализирана версия на списъка, в която са отразени промените в списъка съгласно Васенаарската договореност, по които беше постигнато съгласие на пленарното заседание на Васенаарската договореност през 2019 г. Впоследствие актуализираната версия на Общия списък на оръжията беше публикувана в Официален вестник на Европейския съюз (С 85 от 13.03.2020 г.). Общият списък на оръжията на ЕС дефинира обхвата на ПСО, подлежащи на контрол: бойни огнестрелни оръжия и боеприпасите за тях, бомби, торпеда, реактивни снаряди, ракети, средствата за управление на огъня, военните сухопътни транспортни средства, химически или биологични токсични вещества и средства за защита от тях, радиоактивни и взривни материали с военно предназначение, ракетни горива, пиротехнически и други вещества, военни плавателни съдове и летателни апарати, специализирано военно електронно оборудване, кинетични високоскоростни оръжейни системи, бронирани или защитни технически средства, симулатори за бойно обучение, апаратури за визуализация или радиоелектронно противодействие, заготовки и отливки, които се използват в контролирани продукти, водолазна апаратура, технически бази-данни и други технически средства с военно предназначение, средства за производство на оръжия, оръжейни системи с насочена енергия, средства за защита, криогенни и свръхпроводими технически средства, софтуер със специално предназначение, военни технологии, както и техническата помощ, свързана с поддръжка, ремонт, модифициране и модернизация.

Република България ежегодно предоставя на Съвета на ЕС данни за осъществения през предходната година износ на ПСО на основание чл. 8, ал. 2 от Обща позиция 2008/944/ОВППС на Съвета.

Секретариатът на Съвета на ЕС изготвя ежегоден консолидиран доклад въз основа на предоставените от ДЧ национални данни, който се предоставя на ЕП и се публикува в Официалния вестник на ЕС.

По време на регулярните заседания на Работната група към Съвета на ЕС по експортния контрол на конвенционални оръжия, в които вземат участие представители на компетентните държавни органи на ДЧ, се обсъждат актуални въпроси, свързани с политиките на експортен контрол на ДЧ, обменя се информация по отношение на прилаганите национални политики в областта на експортния контрол спрямо определени държави и региони и издадени откази за износ на ПСО, както и се провеждат дискусии относно съдържанието на проекти на документи по линия на Съвета на ЕС. Част от работата на групата е и осъществяване на политически диалог с трети страни в подкрепа на ДТО.

Приоритетни насоки за Работната група по експортния контрол на конвенционални оръжия са:

- продължаване и по възможност разширяване на обмена между ДЧ на ЕС, на необходимата информация относно политиките в областта на износа на оръжие към конкретно местоназначение;
- оценяване на въвеждането на новата информационна платформа, обслужваща уведомленията за отказ и механизма за консултации, и по целесъобразност извършване на подобрения;
- мерки, гарантиращи, че ДЧ, които още не са го сторили, ще приемат съответните национални разпоредби или административни правила за пълноценно прилагане на: Обща позиция 2003/468/ОВППС относно контрола на посредничеството за разпространение на оръжие и Обща позиция 2008/944/ОВППС, определяща общи правила за режим на контрол върху износа на военни технологии и оборудване.
- допълнителна подкрепа на ефективното и всеобщо прилагане на ДТО, по-специално чрез продължаването на програмата на ЕС в подкрепа на прилагането, чието начало бе поставено с Решение 2013/768/ОВППС; по-нататъшно развитие на обмена на информация и на добрите практики с трети държави, които са се присъединили към Обща позиция 2008/944/ОВППС;
- по-нататъшно насърчаване на други изнасящи оръжия държави да прилагат съдържащите се в общата позиция критерии.

ДИРЕКТИВА 2009/43/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА ОТ 6 МАЙ 2009 ГОДИНА ЗА ОПРОСТЯВАНЕ НА РЕДА И УСЛОВИЯТА ЗА ТРАНСФЕР НА ПРОДУКТИ, СВЪРЗАНИ С ОТБРАНАТА, ВЪТРЕ В ОБЩНОСТТА

Целта на настоящата Директива е да опрости правилата и процедурите, приложими спрямо трансфера на ПСО в рамките на ЕС, с оглед да се гарантира правилното функциониране на вътрешния пазар.

Прилагането на директивата има за цел да премахне пречките пред търговията с ПСО, да стимулира общите проекти за производство, да направи отбранителните предприятия в ЕС по-конкурентни и да допринесе за консолидацията на вътрешния пазар. Това ще укрепи отбранителната индустриална и

технологична база на ЕС. Директивата допринася за намаляване на административната тежест за стопанските субекти и администрациите на ДЧ. Ефективността на контрола върху износа в ЕС ще нарасне, тъй като контролните органи на ДЧ могат да съсредоточат ресурсите върху най-чувствителните трансфери и така ще поддържат високи нива на сигурност. На последно място, директивата предоставя по-високи гаранции срещу риска от незаконни трансфери, което дава възможност за проследяемост и докладване на реекспорта и увеличава взаимното доверие с трети държави, споделящи същите принципи.

Ежегодно към ЕК се провежда заседание на Комитета, създаден по силата на Директивата. Също така, съгласно Директивата се поддържа регистър на предприятията, притежаващи сертификати за продукти, свързани с отбраната (The Register of the Certified Defence-related Enterprises - CERTIDER), който съдържа информация за сертифицираните получатели на ПСО, обхвата и формата на националните генерални разрешения за трансфер на ПСО, осъвременяване на данните за националните точки за контакт и възможност за хармонизиране на националните мерки в тази област. Подробна информация може да бъде намерена на <http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/certider/>.

По отношение на контрола върху конвенционалните оръжия, outreach - дейностите на ЕС са започнали през 2008 г. и първата фаза е била фокусирана върху работата с разположените в близост държави от Югоизточна Европа, Северна Африка, Средиземноморието, Източна Европа и кавказките партньори на Европейската политика за съседство. Основна цел при информационния обмен свързан с контрол на износа на оръжие е насърчаването на принципите и прилагането на критериите на Общата Позиция на ЕС 2008/944/ОВППС, регулираща износа на оръжия и свързаните с него мерки за прозрачност. През 2013 г. ЕС разширява портфолиото си с приемането на специална програма за подпомагане изпълнението на ДТО, съгласно Решение 2013/768/ОВППС на Съвета. Тази програма помага на редица трети страни (по тяхно искане) за засилване на ефективността на техните контролни системи в съответствие с изискванията на ДТО. Предприети са последователни усилия за да се достигне до страни, които все още не са страни по ДТО.

Дейностите на ЕС са значително разширени с приемането на Съвместно действие 2008/230/ОВППС, чрез финансиране на семинари, обединяващи експерти в областта на контрола на износа на оръжие от държавите-членки на ЕС и трети заинтересовани страни. Целите на мероприятията са свързани с помощ при изготвянето и прилагането на законодателството, за да се гарантира ефективен контрол на износа на оръжие.

С оглед на успешното партньорство, иницирано от Съвместно действие 2008/230/ОВППС на Съвета, ЕС финансира следващите фази на дейности за популяризиране своите програми чрез Решения 2009/1012/ОВППС на Съвета от 22 декември 2009 г., 2012/711/ОВППС на Съвета от 19 ноември 2012 г. с последно изменение Решение 2015/2309/ОВППС от 10 декември 2015 г. Тези решения предвиждат допълнителни, по-модерни и предизвикващи по-голямо търсене информационни дейности с партньорските страни.

Съгласно Решение 2015/2309/ОВППС на Съвета, страните партньори ще могат да заявяват помощ и съдействие, свързано с класифициране на изделия и прилагането на контролните списъци.

МЕЖДУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ, ДОГОВОРИ И КОНВЕНЦИИ В ОБЛАСТТА НА ЕКСПОРТНИЯ КОНТРОЛ НА ПСО, ПО ЛИНИЯ НА КОИТО РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ИМА ЗАДЪЛЖЕНИЯ ДА ПРЕДОСТАВЯ ДАННИ И ИНФОРМАЦИЯ

Международните организации, договорености и конвенции са създадени с цел прозрачност и обмен на информация. Някои от най - значимите са Конвенцията за забрана на използването, съхранението, производството и трансфера на противопехотни мини и за тяхното унищожаване (Отавската конвенция), Конвенцията по касетъчните боеприпаси, Договорът за търговия с оръжия, Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа и др. Санкциите и ограниченията, които са наложени от СС на ООН, ЕС и ОССЕ са сред водещите насоки за справяне с незаконните практики в световен мащаб.

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОБЕДИНЕНИТЕ НАЦИИ

Организацията на Обединените нации е международна организация, чиято основна цел е поддържането на международния мир и сигурност. Основната роля за осъществяването ѝ е възложена на Съвета за Сигурност на ООН. Неговите правомощия включват създаването на мироопазващи операции, налагането на международни санкции, както и разрешаването на военни действия чрез резолюции на Съвета за сигурност. Всеки сблъсък или заплахата за реда се разследват от Съвета за сигурност, но той може единствено да направи препоръки за мирното му разрешаване.

За поддържането на международния мир и сигурност, чрез Съвета за сигурност на ООН и Службата по въпросите на разоръжаването, ООН провежда и политики, насочени към разоръжаване и прозрачност по отношение на военните въпросите. Един от инструментите подпомагащ изграждането на доверие между страните и прозрачността е онлайн регистъра на ООН за конвенционални оръжия (UN Register of Conventional Arms), съдържащ седем категории. Съобразно с международните си ангажименти, Република България ежегодно предоставя информация относно осъществените износ, внос и трансфер по линия на Регистъра на ООН на конвенционалните оръжия.

КОНВЕНЦИЯ ЗА ЗАБРАНА НА ИЗПОЛЗВАНЕТО, СЪХРАНЕНИЕТО, ПРОИЗВОДСТВОТО И ТРАНСФЕРА НА ПРОТИВОПЕХОТНИ МИНИ И ЗА ТЯХНОТО УНИЩОЖАВАНЕ (ОТАВСКА КОНВЕНЦИЯ) - задължава държавите участнички да не използват, разработват, произвеждат, трансферират или насърчават използването на противопехотни мини и да унищожат запасите си от противопехотни мини. Република България подписва документа на 3 декември 1997 г. и връчва ратификационните си документи на Генералния секретар на ООН на 4 септември 1998 г. На всеки пет години се провежда Конференция - преглед на Конвенцията за забрана на използването, съхранението, производството и трансфера на противопехотни мини и за тяхното унищожаване (Отавска конвенция). В края на 2019 г. в Осло, Норвегия се проведе Четвъртата конференция-преглед. Също така всяка година се провеждат срещи на държавите участнички в Конвенцията, като 18-тата подобна среща се проведе в периода 16- 20 ноември 2020 г. На нея бе обявено, че Чили е изпълнила изцяло

ангажиментите си по унищожаване на противопехотните мини в минирани райони съгласно чл. 5 от Конвенцията.

КОНВЕНЦИЯ ПО КАСЕТЪЧНИТЕ БОЕПРИПАСИ - забранява употребата, производството, складирането и търговията с КБ, определя система от мерки, свързани със сътрудничество и съдействие по отношение на обезопасяване на засегнати от КБ зони и унищожаване на налични запаси от тези боеприпаси. Ежегодно се провеждат срещи на държавите участнички, на които се извършва преглед на прилагането на Конвенцията. На всеки пет години се провежда и Конференция за преглед, като втората се състоя през 2020 г.

Република България е страна по ККБ от 6 април 2011 г. Според Плана за действие от Виентян - мярка № 8, държавите, ратифицирали ККБ, следва до 1 г. след влизане в сила на ККБ за тях, да представят план за унищожаване на запасите си от КБ. Със заповед на министъра на външните работи от 31.01.2012 г. бе създадена междуведомствена работна група, изпълняваща функциите на постоянен механизъм за координация на изпълнението на задълженията ни по ККБ. Планът за унищожението на наличните КБ в Българската армия е от компетентността на МО.

В изпълнение на задълженията на страната ни по двете конвенции в края на 2015 г. бе приет и обнародван Закон за изпълнение на Конвенцията по касетъчните боеприпаси и Конвенцията за забраната на използването, складирането, производството и трансфера на противопехотни мини и за тяхното унищожаване. Приемането на закона демонстрира сериозната ангажираност на Република България с международното хуманитарно право. Нормативният акт урежда условията и реда за извършване на разрешените съгласно конвенциите дейности, осъществяването на контрол върху тези дейности и предвижда наказателни мерки при нарушение на неговите разпоредби.

ДОГОВОР ЗА ТЪРГОВИЯ С ОРЪЖИЯ - Страната ни участва активно в изработването на ДТО от неговото начало през 2006 г. На 2 април 2014 г. Република България, заедно с 15 други държави, връчи ратификационните си инструменти за присъединяване към Договора, с което подпомогна процеса на влизането му в сила на 24 декември 2014 г. В изпълнение на т. 4 от Решение на Министерския съвет № 63/05.02.2014 г., ДТО бе обнародван в бр. 4 на ДВ от 15.01.2016 г. Сред приоритетите на Република България в областта на експортния контрол и контрола на въоръженията е ДТО. Като член на ЕС и на всички режими за експортен контрол, Република България прилага изключително високи стандарти при регулирането на оръжейните трансфери и се стреми към универсализация на принципите на експортен контрол, заложи в ДТО с цел постигане на прозрачност по отношение на външнотърговските дейности с отбранителна продукция. Регламентирането на търговските дейности, съдействието за пресичане на незаконната търговия с конвенционално оръжие чрез общи стандарти, представляват съществен принос за поддържане на мира, сигурността, стабилността в международен и регионален план, за спазването на правата на човека и международното хуманитарно право, както и в борбата срещу тероризма и организираната престъпност. ДТО е призван да запълни съществуващата празнота по отношение на регламентирането на глобално равнище на търговията с конвенционално оръжие. Наред с това, той увеличава прозрачността при търговията с оръжие, като

насърчава воденето на отчетност и представянето на съответната информация. Броят на страните, ратифицирали ДТО всяка година се увеличава и към 2020 г. те вече са 109, като последните, присъединили се към Договора са Намибия, Афганистан и Китай.

ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА СИГУРНОСТ И СЪТРУДНИЧЕСТВО В ЕВРОПА

Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа е най-голямата световна междуправителствена организация в областта на сигурността, която включва представители от 57 държави. Тя представлява основен инструмент за реално предупреждение, избягване на конфликти и урегулиране на кризи.

Основната цел на ОССЕ е осигуряване на сигурност, военно-политическо, икономическо и хуманно сътрудничество. Въпросите, с които се занимава ОССЕ са свързани със затвърждаването на сигурността, включващи противодействие на тероризма, неразпространение на ОМУ, контрол над въоръжението, мерки за укрепването на доверието и безопасността, икономически и екологични въпроси, права на човека за провеждане на честни избори, демократизацията на обществата и др.

Основна изпълнителна структура на ОССЕ е Секретариатът със седалище във Виена, Австрия, който се ръководи от Генерален секретар с административни и представителни функции. Основните органи за приемане на решения са Съвет на министрите на външните работи, Постоянен съвет на ниво постоянни представители към ОССЕ и Форум за сътрудничество в областта на сигурността. Политическите решения и декларации се приемат с консенсус.

Република България предоставя по линия на Международния обмен за МОЛВ по Документа на ОССЕ за МОЛВ информация за осъществен износ и внос на МОЛВ за предходната календарна година за и от страни-членки на ОССЕ.

ВАСЕНААРСКА ДОГОВОРНОСТ

През 1996 г. във Васенаар, Нидерландия се подписва споразумение между 42 държави. Основополагащите елементи на режима са контролът на износа на конвенционални оръжия и изделия и технологии с двойна употреба основно за страни, неучастващи в споразумението. Ежегодно всяка страна, във връзка с изпълнението на ангажиментите си по линия на ВД, предоставя информация за този износ. Във ВД категориите за оръжия са 8 и всички решения се приемат с общо съгласие. Основните детайли, по които е разработен редът на работа във ВД, са седемте категории по Регистъра на ООН за конвенционалните оръжия и МОЛВ.

САНКЦИИ И ОГРАНИЧЕНИЯ, НАЛОЖЕНИ ОТ СС НА ООН, ОТ ЕС И ОССЕ

Целите, които си поставя международната общност в областта на експортния контрол на ПСО, и политиката, която следва в тази област, са основно продиктувани от загрижеността и ясната необходимост от прилагането на ефективни мерки по недопускането на разпространението на конвенционални оръжия и ОМУ и попадането им в държави, лица и организации, които не се съобразяват с международно приетите

норми и чиито действия представляват потенциална заплаха за мира и сигурността на съвременното общество.

Съобразно нарасналата международна терористична дейност и въоръжени вътрешни и международни конфликти от съществено и приоритетно значение е увеличаване размера, обхвата и срока на въведените санкции и ограничения и налагане на нови такива върху държави подкрепящи тероризма и разработващи ядрени оръжия и средства за тяхното пренасяне, терористични организации и лица извършващи терористична дейност.

Прилагането на ефективен експортен контрол обхваща спазване на съществуващите санкции и ограничения при износа на ПСО, наложени от Съвета за сигурност на ООН, от ЕС, от ОССЕ, както и в зависимост от международните задължения на Република България, произтичащи от участието или членството ѝ в международноправни режими и договори в областта на експортния контрол с ПСО.

Подробна и актуална информация за действащите ограничителни мерки може да бъде намерена на електронния адрес: [www. https://www.sanctionsmap.eu](https://www.sanctionsmap.eu).

ДАНИ ЗА ИЗНОС, ВНОС, ТРАНСФЕР, ТРАНЗИТ, ПРЕВОЗ НА ПСО И БРОКЕРСКИ СДЕЛКИ С ТЯХ И УЧАСТИЕ В ИЗЛОЖЕНИЯ

През 2020 г. Междуведомствената комисия е издала общо 945 разрешения (*данните за броя на разрешения / регистриран износ, внос и трансфер на ПСО, посочени в Приложения 2 и 3 са на база брой разрешени позиции на ПСО, в зависимост от категорията им според Списъка на ПСО*).

С цел да бъдат представени реално осъществените дейности с ПСО, в приложенията към настоящия доклад не е включена информация за разрешенията / удостоверенията в случаите на извършване на временен и обратен износ / трансфер с цел ремонт, демонстрации и др., както и временен и обратен внос / трансфер за същите цели.

ИЗНОС И ТРАНСФЕР НА ПСО ОТ ТЕРИТОРИЯТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

За 2020 г. Междуведомствената комисия е издала 599 разрешения / удостоверения за износ и трансфер на ПСО от територията на Република България. Общата стойност на издадените разрешения е 1 086 600 403 евро, а реализираният износ и трансфер на ПСО е на обща стойност 653 181 225 евро. Обект на износ са основно изделия от категории ML3, ML4, ML2, ML1, ML16 и ML22 от Списъка на ПСО, като най-голяма част от осъществения износ и трансфер е за Индия (99 434 296 евро), Азербайджан (76 584 529 евро), Уганда (62 151 819 евро), Алжир (60 937 587 евро), Турция (52 803 016 евро), Афганистан (22 658 593 евро), ОАЕ (22 245 625 евро), Саудитска Арабия (22 157 340 евро) и Полша (22 008 280 евро) - (*Приложение 2*).

ВНОС И ТРАНСФЕР НА ПСО ЗА ТЕРИТОРИЯТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

През 2020 г. са издадени 346 разрешения / удостоверения за внос и трансфер за територията на страната на ПСО. Общата стойност на издадените разрешения / удостоверения е 343 100 520 евро, а

реализираният внос и трансфер на ПСО е на обща стойност 99 886 331 евро. Обект на внос / трансфер са основно изделия от категории ML4, ML3, ML6, ML10 и ML2 от Списъка на ПСО, като най-голяма част от осъществения внос и трансфер е от Беларус, Сърбия, Израел, Руска федерация, Румъния и Украйна - **(Приложение 3)**.

За отчетния период са издадени 133 бр. международни сертификата за внос на ПСО.

ТРАНЗИТ, ПРЕВОЗ, БРОКЕРСКИ СДЕЛКИ С ПСО И УЧАСТИЯ В ИЗЛОЖЕНИЯ

През 2020 г. Междуведомствената комисия е издала:

- 68 разрешения за транзит и превоз на ПСО през територията на Република България;
- 13 разрешения за брокерски сделки с ПСО ;
- 15 разрешения за участия в международни търговски изложения на ПСО.

ИЗДАДЕНИ ОТКАЗИ

През 2020 г. Междуведомствената комисия е отказала издаването на 9 броя разрешения за износ, 3 разрешения за внос, 3 разрешения за брокерска сделка и 2 разрешения за трансфер на ПСО от територията на Република България.

ИЗДЕЛИЯ И ТЕХНОЛОГИИ С ДВОЙНА УПОТРЕБА

Изделията с двойна употреба са изделия, включително софтуер и технологии, които могат да се използват както за граждански цели, така и за производство на военни изделия. Износът, трансферът и транзитът на ИТДУ, както и брокерската дейност с тях подлежат на контрол с цел предотвратяване разпространението ОМУ (ядрени материали, химически и биологически оръжия и оборудването за тяхното производство) и избягване на рисковете, които тези изделия могат да представляват за международната сигурност.

Значителна част от търговията на ЕС със стратегически партньори включва ИТДУ, които намират приложение в ключови сектори на икономиката и в научноизследователската дейност. Производството и търговията с тези високотехнологични продукти обхваща широк спектър от изделия с гражданско предназначение в областта на енергетиката, космическите изследвания и навигационните технологии, отбраната и сигурността, телекомуникации, електрониката, машиностроенето, химическата индустрия и други.

Бързите технологични и научни промени, иновациите и разпространението на технологичните новости играят ключова роля при появата на нови рискове от разпространение на оръжия. Новите технологии правят проектирането и производството на оръжия достъпни за по-големи групи лица, което води до многократно увеличаване на заплахите. Разпространението на информационните технологии излага съвременните икономики на нови рискове, породени от свързаността на глобалните търговски и информационни мрежи, включително появата на специфични „киберинструменти“ за масово наблюдение, мониторинг, следене и подслушване. В момента сигурността в кибернетичното пространство е от ключово значение за сигурността на ЕС, а разпространението на оръжия в кибернетичното пространство се превърна във важно измерение на експортния контрол.

СТРАТЕГИЯ НА ЕС СРЕЩУ РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ОМУ И ПРИЛАГАНЕ НА ЕКСПОРТЕН КОНТРОЛ

ЕС е основен производител и износител на изделия с двойна употреба и поради това е важен участник в експортния контрол във връзка с неразпространението на ОМУ. Именно борбата с разпространението на ОМУ и средствата за тяхното пренасяне е едно от големите предизвикателства за ЕС по отношение на сигурността. За да отговори адекватно на този тип предизвикателство ЕС провежда отговорна и последователна политика в областта на експортния контрол, съответстваща на бързото технологично и научно развитие и промените в икономическата дейност в световен мащаб. Режимът на ЕС за експортен контрол е установен в края на 90-те години на миналия век и постепенно се развива през годините, като през декември 2003 г. е приета стратегията на ЕС срещу разпространението на ОМУ. Нейни основните принципи са подобряване на международните механизми за неразпространение на оръжия, насърчаване на стабилна регионална и международна среда чрез подобряване на програми за

популяризиране на разоръжаването и тясно сътрудничество с ключови партньори като САЩ, Русия или НАТО и подпомагане на държавите извън ЕС.

През 2008 г. ЕС приема „Нови насоки за действие относно разпространението на ОМУ“. Те имат за цел да повишат ефективността на стратегията от 2003 г., чрез повишаване на информираността в научни, академични и финансови институции, и разработване на мерки за предотвратяване на трансфера на познания за оръжията за масово унищожение на неподходящи страни. Те изтъкват още веднъж важността на стратегията от 2003 г. и принципите, определящи действията на ЕС (ефективно многостранно сътрудничество, превенция и международно сътрудничество), както и ролята им в подкрепа на изпълнението на Резолюция 1540 на Съвета за сигурност на ООН.

През 2010 г. с Решение 2010/430/ОВППС на Съвета се създава Европейска мрежа от независими експертни центрове по въпросите на неразпространението в подкрепа на изпълнението на Стратегията на ЕС срещу разпространението на оръжия за масово унищожение, а през 2018 г. се приема решение за популяризиране на Европейска мрежа от независими експертни центрове. Целта е да се насърчи политическия диалог и диалога по въпросите на сигурността, както и обсъждането в дългосрочен план на мерките за борба с разпространението на ОМУ и системите за тяхната доставка, в рамките на гражданското общество, и по-специално в експертните, научните и академичните среди.

Работата по изпълнението на стратегията се осъществява съвместно с МААЕ, ОЗХО, СЗО, ОССЕ и Комитет 1540, създаден с Резолюция 1540 (2004) на СС на ООН.

Резолюция 1540 (2004) на Съвета за сигурност на ООН, която установява и определя обвързващи за всички държави правила и задължения е приета през 2004 г. Подписалите я страни са задължени да не подпомагат по каквито и да било начини недържавни структури при разработване, придобиване, производство, обработка, транспортиране, прехвърляне или използване на ядрени, химически или биологични оръжия и системи за доставянето им.

През 2011 г. Съветът за сигурност прие Резолюция 1977 на ООН, с която се препотвърждава, че разпространението на ядрени, химически и биологични оръжия и средствата за доставянето им представлява заплаха за международния мир и сигурност. С нея се продължава до 2021 г. мандатът на Комитета по 1540 — комитет, чиято роля е да работи активно с държавите и свързаните международни, регионални и подрегионални организации за насърчаване на споделянето на опита, научените уроци и ефективните практики в сферите, обхванати от Резолюция 1540 на Съвета за сигурност на ООН.

На 15 декември 2016 г., след доклад за цялостен преглед за 2016 г. на Съвета за сигурност, единодушно бе приета Резолюция 2325 (2016). Тази резолюция потвърждава отговорностите, посочени в резолюция 1540 (2004), като призовава всички държави да засилят усилията си за постигане на пълното прилагане на Резолюция 1540 (2004) и да отделят специално внимание, когато и където е подходящо, в областите, в които са необходими действия за подобряване на тяхната ефективност.

Следващият всеобхватен преглед трябва да бъде завършен до 25 април 2021 г., когато мандатът на Комитетът 1540 изтича.

На 14.12.2020 г. в Официален вестник на Европейския съюз бе публикуван Делегиран Регламент (ЕС) 2020/1749 на Комисията от 7 октомври 2020 г. за изменение и допълнение на Регламент 428/2009 на Съвета за въвеждане на режим на Общността за контрол на износа, трансфера, брокерската дейност и транзита на изделия и технологии с двойна употреба.

Наличието на ефективна обща система за контрол на износа на изделия с двойна употреба гарантира изпълнението на международните ангажименти и отговорности на ДЧ, особено по отношение на неразпространението. Общата система за контрол и хармонизирана политика за правоприлагане и наблюдение във всички ДЧ е необходимо условие за въвеждането на свободно движение на изделия с двойна употреба в рамките на Общността

МЕЖДУНАРОДНИ РЕЖИМИ ЗА ЕКСПОРТЕН КОНТРОЛ НА ИТДУ

Държавите страни по международните режими за експортен контрол се придържат към общоприети принципи на контрол и обмен на информация по отношение на определени групи изделия и технологии с цел избягване на риска от нерегламентираното им използване и разпространение.

Васенаарската договореност е международен режим за контрол на износа на конвенционални оръжия и ИТДУ, използвани за тяхното производство. Подписана е през юли 1996 г. в Холандия, а по-късно същата година във Виена се провежда и първото пленарно заседание, където и до днес заседава Секретариатът на ВД.

Участващите 42 държави се ръководят от общоприети правила, насоки и добри практики, приети от ВД. Целта на споразумението е да допринесе за регионалната и международна сигурност и стабилност, като насърчава прозрачността и по-голямата отговорност при трансфера на конвенционални оръжия и ИТДУ, както и предотвратяването на дестабилизиращото им натрупванията и изграждането на военни способности.

Р България ежегодно предоставя информация за осъществения износ/трансфер за държави, които не са страни по ВД, на ИТДУ от т. нар. - „sensitive” и „very sensitive” lists (чувствителни и много чувствителни изделия).

Австралийската група е създадена през 1985 г. като неформален форум на 15 държави, чиято цел е да се хармонизира контрола върху износа и да се гарантира, че техният износ не допринася за разработването или използването на химически или биологични оръжия, както и да помогне за защитата и засилване на глобалните усилия за неразпространението им.

Държави-членки на АГ са: Аржентина, Австралия, Австрия, Белгия, България (от 2001 г.), Канада, Хърватия, Чехия, Дания, Естония, Европейски съюз, Финландия, Франция, Германия, Гърция, Унгария, Исландия, Индия, Ирландия, Италия, Япония, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Мексико, Холандия, Нова Зеландия, Норвегия, Полша, Португалия, Република Кипър, Република Корея, Република Турция, Румъния,

Словашка република, Словения, Испания, Швеция, Швейцария, Украйна, Обединеното Кралство и САЩ. Всички държави се стремят да гарантират, че контролът на износа не възпрепятства законната търговия и техническо сътрудничество в химическия и биологическия сектори.

На 6 февруари 2020 г. в гр. Братислава се състоя междусесийна среща, организирана от Министерството на европейските и външните работи на Словашката република. В резултат на нея се взе решение към контролния списък на прекурсорите на химическо оръжие да се добавят прекурсори на невро-паралитичен агент Novichok. Участниците в АГ се съгласиха да продължат да търсят други потенциални химически прекурсори, които може да се наложи да бъдат добавени към контролния списък в бъдеще.

Режимът за контрол на ракетните технологии е създаден през 1987 г. от Франция, САЩ, Великобритания, Италия, Германия, Канада и Япония, които споделят целите на неразпространението на безпилотни системи, способни да пренасят ОМУ, и които координират националните си политики и мерки за експортен контрол, насочени към предотвратяване на разпространението им. Този режим се основава на Ръководни правила за обща експортна политика, която се прилага към списък от контролирани изделия, софтуер и технологии.

Днес режимът има 35 държави-членки Аржентина, Австралия, Австрия, Белгия, България (2004), Бразилия, Канада, Чехия, Дания, Финландия, Франция, Германия, Гърция, Унгария, Исландия, Индия, Ирландия, Италия, Япония, Люксембург, Холандия, Нова Зеландия, Норвегия, Полша, Португалия, Република Корея, Руска федерация, Южна Африка, Испания, Швеция, Швейцария, Турция, Украйна, Обединеното Кралство, Съединени американски щати.

Режимът поставя особено внимание върху ракетите и безпилотните летателни апарати, способни да доставят полезен товар от поне 500 кг до обхват от поне 300 км и върху оборудване, софтуер и технология за такива системи.

През 2020 г., няма новоприети държави членки в режима.

Комитетът „Цангер“ е международен режим, сформирани след влизането в сила на Договора за неразпространение на ядреното оръжие, като целта му е да хармонизира политиката за контрол на износа на ядрени материали за страните по ДНЯО. Мисията на Комитетът „Цангер“, е да вземе предвид променящите се аспекти на сигурността и да адаптира условията и критериите за контрол на износа в зависимост от нуждите. Режимът се ръководи от няколко основни правила: предоставяне на гаранции, че изделията няма да бъдат използвани за ядрени експлозиви, че държавата-вносител е приела гаранциите на МААЕ и клауза за реекспорт, изискваща държавата-вносител да приложи идентични процедури при реекспорт. Днес комитетът има 39 държави-членки - Аржентина, Австралия, Австрия, Беларус, Белгия, България (от 1992), Канада, Китай, Хърватия, Чехия, Дания, Финландия, Франция, Германия, Гърция, Унгария, Ирландия, Италия, Япония, Казахстан, Република Корея, Люксембург, Холандия, Нова Зеландия, Норвегия, Полша, Португалия, Румъния, Руска федерация, Словакия, Словения, Южна Африка, Испания, Швеция,

Швейцария, Турция, Украйна, Обединеното кралство и Съединените американски щати. Европейският съюз е постоянен наблюдател.

През 2020 г. няма присъединили се държави.

Групата на ядрените доставчици е група от държави, обединени от стремежа да допринесат за неразпространението на ядрени оръжия чрез прилагането на Ръководни правила за износа на ядрени материали и свързано оборудване. Тези правила се прилагат от всяка участваща държава в съответствие с националното законодателство и практики и имат за цел да се гарантира, че международната търговия с ядрени материали за мирни цели не допринася за разпространението на ядрени оръжия или други ядрени взривни устройства, и които не могат да възпрепятстват международната търговия и сътрудничество в ядрената област.

Към 2020 година има 48 държави-участнички Аржентина, Кипър, Ирландия, Нова Зеландия, Южна Африка, Австралия, Чехия, Италия, Норвегия, Испания, Австрия, Дания, Япония, Полша, Швеция, Беларус, Естония, Казахстан, Португалия, Швейцария, Белгия, Финландия, Латвия, Румъния, Турция, Бразилия, Франция, Литва, Република Корея, Украйна, България (от 1984 г.), Германия, Люксембург, Русия, Великобритания, Канада, Гърция, Малта, Сърбия, САЩ, Китай, Унгария, Мексико, Словакия, Хърватия, Исландия, Холандия, Словения.

Няма новоприети държави членки в Групата на ядрените доставчици през 2020 г.

Комитетът „Цангер“ и **Групата на ядрените доставчици** работят в сътрудничество с МААЕ.

МЕЖДУНАРОДНИ КОНВЕНЦИИ И ДОГОВОРИ ЗА НЕРАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ОРЪЖИЯ ЗА МАСОВО УНИЩОЖЕНИЕ

Република България подкрепя активно прилагането на основополагащи международни конвенции и договори в областта на неразпространението на ОМУ:

Конвенция за забрана на разработването, производството, натрупването и употребата на химическо оръжие и за неговото унищожаване - подписана на 13.01.1993 г. в Париж и ратифицирана със закон, приет от 38-мо Народно събрание на 29.06.1994 г.

По линия на ОЗХО, Националният орган по прилагане на КЗХО е Междуведомствената комисия, която одобрява и предоставя Годишна декларация за извършени производствени и търговски дейности с токсични химически вещества, техните прекурсори и други органични производства за предходната календарна година, както и Годишна декларация за планираните производства за предстоящата календарна година на веществата от списъците на КЗХО. Националният орган изготвя ежегоден доклад по изпълнението на КЗХО, който се публикува на специализираната интернет страница на Междуведомствената комисия.

Конвенция за забрана на разработването, производството и натрупването на запаси от бактериологични (биологични) и токсични оръжия и за тяхното унищожаване – ратифицирана с Указ № 1524 на Държавния съвет от 30.06.1972 г. КЗБО е правно обвързващ договор, който забранява разработването, производството, съхранението, придобиването и запазването на биологични и токсични оръжия и средства за тяхното изстрелване. Независимо от това следва да се отбележи, че съгласно чл. X от КЗБО, държавите, страни по нея, имат право да участват максимално в обмена на оборудване, материали и свързана с тях информация, при условие че това се прави с мирни цели. В обхвата на КЗБО са: микробни и други биологични агенти или токсини, независимо от техния произход или от метода на производството им, от видове и в количества, които не са оправдани за целите на профилактични, предпазни или други дейности за мирни цели; оборудване или средства за изстрелване, проектирани да използват такива агенти или токсини.

Договор за неразпространение на ядреното оръжие - ратифициран с Указ № 668 на Президиума на Народното събрание от 10.07.1969 г. и Допълнителния протокол към него, ратифициран със закон, влязъл в сила от 10.10.2000 г. ДНЯО има следните принципни задачи: да забрани свободния достъп до ядрено оръжие и съответните технологии; да ограничи възможността за военна употреба на ядрено оръжие; да създаде възможности за мирно използване на атомната енергия; да създаде ефикасен международно признат контролен механизъм за споменатите цели в правен, организационен и технически аспект.

Основните задължения на Република България в изпълнение на изискванията на страната ни в тази област се осъществяват в рамките на Споразумението по Гаранциите с МААЕ във връзка с Договора за неразпространение на ядреното оръжие и Допълнителния протокол към Споразумението.

ЗАКОНОДАТЕЛСТВО НА ЕС В ОБЛАСТТА НА ЕКСПОРТНИЯ КОНТРОЛ НА ИТДУ

Регламент (ЕО) 428/2009 на Съвета на ЕС от 5 май 2009 г. за въвеждане на режим на Общността за контрол на износа, трансфера, брокерската дейност и транзита на изделия и технологии с двойна употреба определя общите правила на ЕС за контрол върху дейностите с ИТДУ, общ списък с ИТДУ на ЕС, които подлежат на контрол при износ, и хармонизирана политика за изпълнението на разпоредбите на регламента. Той е основния нормативен инструмент на ЕС в областта на експортния контрол на ИТДУ.

Основните изменения и допълнения на Регламент (ЕО) 428/2009 са както следва:

- **Регламент (ЕС) № 1232/2011 на ЕП и на Съвета от 16 ноември 2011 г.**, който въвежда пет нови генерални разрешения за износ на ЕС с цел подобряване на конкурентоспособността на индустрията и създаване на равни условия за износителите от ЕС;
- **Регламент (ЕС) № 599/2014 на ЕП и на Съвета от 16 април 2014 г.**, който съгласно с чл. 23а, чл. 9 п-ф 1 и чл. 15 п-ф 3 предоставя правомощие на Комисията да приема делегирани актове в съответствие с член 290 от Договора за функционирането на ЕС, във връзка с изменения в Приложение I към Регламент № 428/2009, попадащи в обхвата на член 15 от посочения регламент;

- **Делегиран регламент (ЕС) 2020/1749 на Комисията от 07 октомври 2020 г.**, с който се изменят Приложение I (общ списък с ИТДУ на ЕС), Приложения IIa – IIж се заменят с текста на Приложение II към настоящия регламент – Генерални разрешения на Съвета за износ и Приложение IV (определени ИТДУ, за които е наложен разрешителен режим за извършването на трансфер в рамките на на Общността) се заменя с текста на Приложение III към настоящия регламент;
- **Регламент (ЕС) 2020/2171 на Комисията от 16 декември 2020 г.**, с който се изменя Приложение IIa към Регламент (ЕО) No 428/2009 на Съвета по отношение на издаването на Генерално разрешение на Съюза за износ на определени изделия с двойна употреба от Съюза за Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия

Обща позиция 2008/944/ОВППС на Съвета от 8 декември 2008 година, определяща общи правила за режим на контрол върху износа на военни технологии и оборудване.

Разрешителен режим може да бъде прилаган и по силата на т.нар. „всеобхватна клауза“ (“catch all clause”) по отношение на износа на изделия и технологии, които не са включени в Приложение I на Регламент (ЕО) 428/2009 и са налице основателни причини да се счита, че могат да бъдат използвани за производство и разпространение на ОМУ или са предназначени за военна крайна употреба в държава, спрямо която има наложено оръжейно ембарго на ООН, ОССЕ или ЕС. ДЧ могат по изключение да наложат допълнителен контрол върху изделия извън Приложение I от съображения за гарантиране на обществената сигурност и защита на правата на човека. ДЧ на ЕС са длъжни да предприемат допълнителни мерки по прилагането на Регламент (ЕО) 428/2009.

Основен принцип е спазването на общи правила и прозрачност, изразяващи се в обмен на информация по отношение на издадени разрешения, направени откази по заявления за износ чрез прилагането на т. нар. „no undercut” политика. Този термин означава недопускане на износ от ДЧ, в случаите когато за идентична сделка е направен отказ от друга ДЧ. В тези случаи е предвидена процедура за провеждане на консултации с държавата, издала отказа, преди вземане на решение по аналогичната сделка.

Експортният контрол обхваща и т. нар. „нематериални трансфери” (“intangible transfers”), които се отнасят за предаването на софтуер и технологии чрез електронни медии, включително и чрез факс, телефон, електронна поща или други електронни средства. Този контрол се прилага и по отношение на предоставянето на знания и техническа помощ чрез обучение, предаване на умения или консултантски услуги, включително и случаите, когато това става чрез устно предаване на съответната информация.

Наличието на обща система за контрол дава възможност за свободно движение на ИТДУ в рамките на единен вътрешен пазар на ЕС, с изключение на някои особено чувствителни изделия, чиито трансфер в рамките на ЕС е предмет на предварително разрешение. Тези изделия са изброени в отделно приложение на Регламента. По отношение на търговията с ядрени материали, регламентът допринася за постигането на целите на Европейската общност като стъпка към сближаване на позициите на ДЧ по ядрените въпроси, ядрената безопасност и мирното използване на ядрената енергия.

СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА ЕКСПОРТНИЯ КОНТРОЛ НА ИТДУ

Дейността на ЕС в областта на експортния контрол на ИТДУ и неразпространението на ОМУ е тясно свързана с работата на международните режими и организации за експортен контрол. Тя е предмет на обсъждане и дискусии в специализирани експертни работни групи:

РАБОТНА ГРУПА „ИЗДЕЛИЯ С ДВОЙНА УПОТРЕБА“ (WORKING PARTY ON DUAL-USE GOODS) КЪМ СЪВЕТА НА ЕС

В началото на м. ноември 2016 г. на страницата на ЕК беше публикувано предложение на ЕК за изменение на Регламент (ЕО) № 428/2009 на Съвета от 5 май 2009 година за въвеждане режим на Общността за контрол на износа, трансфера, брокерската дейност и транзита на изделия и технологии с двойна употреба. Целта на експортния контрол на ИТДУ е да се предотврати разпространението на ОМУ, което съответства на целите, поставени с Резолюция 1540/2004 на Съвета за сигурност на ООН, отнасяща се до прилагане на мерки за борба с тероризма и в съответствие със Стратегията на ЕС срещу разпространението на ОМУ. Предприетата от страна на ЕК законодателна инициатива е за модернизиране и хармонизиране на правната рамка на ЕС относно контрола на дейности с ИТДУ. Предложените изменения касаят разширяване на обхвата на контрол на дейности с ИТДУ с цел недопускане нарушаване на човешките права и използването им за терористични цели, включването на нови дефиниции, увеличаване на задълженията на ДЧ да се консултират с другите ДЧ при взимане на решения по прилагането на контрол върху някои изделия и др.

Дискусиите по предложението на ЕК продължиха и по време на Хърватското и Германското председателства на Съвета на ЕС през 2020 г. В края на Хърватското председателство (м. юни) беше изготвен компромисен вариант на досието от предложението на ЕК за изменение на Регламент 428/2009. Компромисния вариант беше приет положително в работната група. Германското председателство получи мандат за стартиране на триалог между Съвета на ЕС – ЕК – ЕП. Бяха проведени няколко срещи с представители на ЕП и беше постигнат компромисен вариант, отговарящ на изискванията и на трите страни в триалога. Предложението на ЕК за изменение на Регламент 428/2009 се очаква да бъде разгледано и одобрено на пленарно заседание на ЕП в началото на 2021 г. и да влезе в сила същата година.

През 2020 г. продължи конструктивния диалог между ЕС и трети държави за сътрудничество и обмен на информация в областта на експортния контрол на ИТДУ. Бяха проведени редица двустранни срещи между ЕС и Норвегия, Китай, САЩ и Япония, на които бе изразено желание за увеличаване обмена на информация и задълбочаване на сътрудничеството.

КООРДИНАЦИОННА КРУПА (DUAL-USE COORDINATION GROUP), СЪЗДАДЕНА СЪГЛАСНО ЧЛ. 23 НА РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 428/2009

Срещите на Координационната група се председателстват от ЕК и на тях се обсъждат и проучват различни въпроси, свързани с техническия обмен на информация относно практическото прилагане на експортния контрол, предоставянето на информация от ДЧ, във връзка с изготвянето на годишния доклад на ЕК, функционирането и актуализирането на електронната система за обмен на откази DUES (Dual-Use E-System), изменението на контролните списъци с ИТДУ и други.

В рамките на Координационната група бяха обсъдени редица специфични въпроси на прилагането, например относно данните за получателя и крайния потребител, посочени в разрешенията за износ и в митническите декларации, обмена на информация в рамките на Генералните разрешения на Съюза за износ, подходите за идентификация на трети страни — получатели и посредници — във формуляра на разрешението за износ. Бе създадена Техническа експертна група относно разработването на насоки за съответствие, предназначени за академичните среди.

Прозрачност и диалог с представителите на промишлеността и академичните среди оказва подкрепа при организирането на Форум за контрол на износа през декември 2020 г., в който участваха браншови организации, дружества, работещи в областта на изделията с двойна употреба, академични среди и организации на гражданското общество, за да обсъдят прилагането на контрола на износа в ЕС и законодателния процес за модернизиране на контрола на износа в ЕС.

ДАНИ ЗА ИЗНОС, ТРАНСФЕР, ВНОС, ТРАНЗИТ НА ИТДУ И БРОКЕРСКИ СДЕЛКИ С ТЯХ

Физическите и юридическите лица подлежат на регистрация за извършване на износ и трансфер на ИТДУ и за извършване на брокерска дейност с ИТДУ съгласно ЗЕКПСОИТДУ. Компетентния орган, който извършва регистрациите, е министърът на икономиката. Регистрацията за износ и трансфер на ИТДУ и за брокерска дейност с ИТДУ се извършва за срок от пет години, като всяка следваща регистрация е за същия срок.

През 2020 г. министърът на икономиката е издал 25 удостоверения за регистрация за износ и трансфер на ИТДУ и 17 удостоверения за регистрация за брокерска дейност с ИТДУ, за които се поддържа публичен регистър.

ИЗНОС И ТРАНСФЕР ОТ ТЕРИТОРИЯТА НА Р БЪЛГАРИЯ НА ИТДУ

През 2020 г. е реализиран износ и трансфер на ИТДУ на обща стойност **16 472 648** евро. В тази стойност е включен осъществения износ/трансфер и по издадени от 2019 г. разрешения за износ/трансфер на ИТДУ.

ИЗНОС

През 2020 г. са издадени 39 индивидуални разрешения за износ на обща стойност **16 089 898** евро. От тях 1 разрешение за износ е с цел демонстрация. По 5 разрешения за износ няма реализиран износ. Общата

стойност на реализирания износ по индивидуални разрешения за износ през 2020 г. е **11 427 247** евро. Стойността на реализацията включва две разрешения за износ на изделия, извън посочените в Приложение I на Регламент (ЕО) № 428/2009 (разрешения, издадени с прилагането на „всеобхватна клауза“).

Постъпили са 50 декларации за осъществен износ на ИТДУ през 2020 г. по ГРСИ EU 001 на стойност **408 157** евро.

Общата стойност на реализирания износ за 2020 г. е **11 835 404** евро - *Приложение 5*.

ТРАНСФЕР

През 2020 г. са издадени две индивидуални разрешения за трансфер на обща стойност **2 301 000** евро. Стойността на реализирания през 2020 г. трансфер на ИТДУ е **4 495 840** евро - *Приложение 5*.

За същия период не са постъпвали декларации за извършен трансфер за територията на Р България от територията на друга държава членка на ИТДУ, които са включени в категория 0 от Приложение I на Регламент (ЕО) № 428/2009.

През 2020 г. Междуведомствената комисия не е издавала разрешения за транзит на ИТДУ и разрешения за брокерски сделки с тях.

ВНОС НА ИТДУ

През 2020 г. са издадени 44 удостоверения за внос на стойност 13 655 373,00 евро. Общата стойност на реализирания внос е **131 389 898,00** евро (в т.ч. и по 7 удостоверения за внос, издадени през 2019 г.) - *Приложение 6*.

За отчетния период е издаден 1 бр. международен сертификат за внос на ИТДУ.

ТРАНЗИТ НА ИТДУ И БРОКЕРСКИ СДЕЛКИ С ТЯХ

През 2020 г. Междуведомствената комисия не е издавала разрешения за транзит на ИТДУ и разрешения за брокерски сделки с тях.

ОТКАЗИ

През 2020 г. са нотифицирани два отказа по подадени заявления за износ и трансфер на ИТДУ. За същия период не е отказвано регистриране на внос на ИТДУ.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложения 2, 3, 5 и 6 съдържат обобщени данни за износа, вноса и трансфера на ПСО, и на ИТДУ.